

LENNART JONSSON
CLAES-HENRIC SIVEN

Svar till Christian Nilsson

Vår artikel "Löneutjämningsmekanismer", Ekonomisk Debatt 1984:7, har gett upphov till en kommentar av Christian Nilsson. Denna kommentar innehåller dels en intressant redogörelse för vissa lönetekniska förhållanden, dels några kritiska synpunkter på vår analys. Nilssons kritik kan sammanfattas på följande sätt:

1. Vi har valt att ta verkstadsavtalet och inte det centrala avtalet mellan LO och SAF som utgångspunkt för vår analys.
2. Höjningarna av lägstlönerna är inte den viktigaste förklaringen till löneutjämnningen. Det är i stället det centrala avtalets mellan LO och SAF låglönesatsningar medan verkstadsavtalens lägstlöner och marknaden samverkat i motsatt riktning.

Vi skall nu kommentera dessa båda punkter.

1. Varför har vi analyserat VF och ej hela SAF?

Vi analyserar inte endast Verkstadsföreningens område. Även andra områden tas med i diskussionen. Av presentationsmässiga skäl har vi emellertid valt att illustrera de flesta förhållandena med statistik från VF.

Men varför har vi valt att utgå från statistiken på de enskilda förbundsområdena? Orsaken till detta är att det ju endast är på förbunds nivå som vi har tillgång till den kvartalsstatistik som är

nödvändig för att vi skall kunna analysera sambandet mellan löneökningarnas olika komponenter och löneutjämnningen. På SAF-nivån har man endast tillgång till ur analys synpunkt jämförbar lönestatistik för andra kvartalet under resp år. Det är dessutom på förbundsplanet som man slutligen fastställer avtalsökningar och avtalskonstruktioner och lägger grunden för fastställelsen av löneglidningen.

Den konstruktion som man förhandlar fram centralt behöver vidare inte vara den som tillämpas när man lägger ut löneökningarna. Det är stora variationer mellan olika förbundsområden i tillämpningen av de centrala avtalen, liksom tillämpningen ute på de enskilda företagen av ett visst förbundsavtal kan variera mycket.

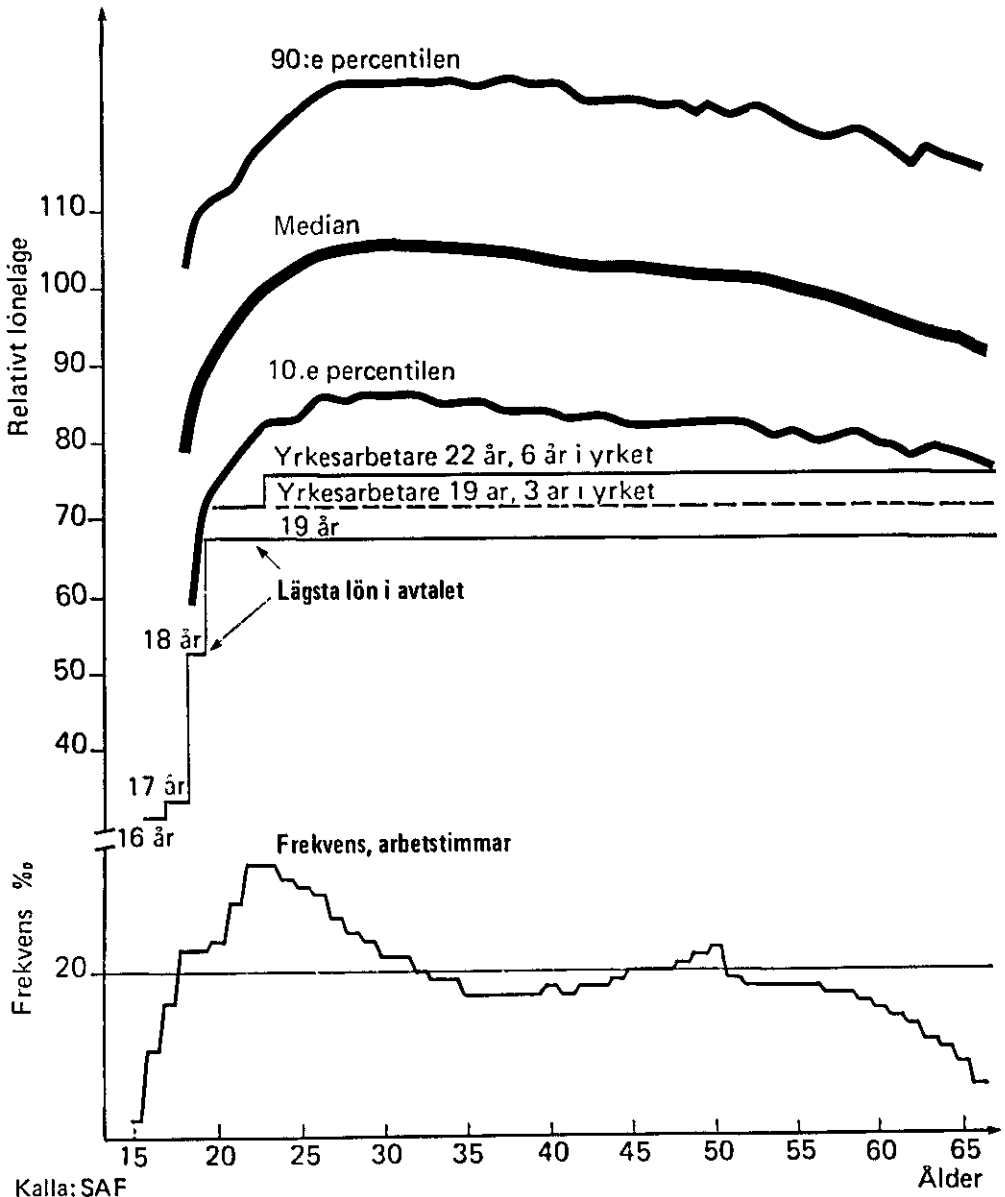
2. Vi skulle påstå att minimilöneökningen orsakar nästan hela minskningen i lönespridningen medan Nilsson menar att den snarast ökar lönespridningen.

Vi redovisar egentligen bara att regressionsberäkningar med lägstlönehöjningar har det högsta statistiska förklaringsvärdet. Det innebär inte nödvändigtvis att vi menar att det är den främsta orsaken. Resultat från regressionsanalys ger ju inte automatiskt någon information om det kausala sambandet. Om vi skulle gissa vilken del av avtalskonstruktionen som är den drivande kraften i utvecklingen skulle vi vilja peka på öreslinjen som genomsyrar alla delar av avtalskonstruktionen och sannolikt även påverkar löneglidningen.

I själva verket har (bl a p g a öreslinjen) i stort sett alla delar av avtalskonstruktionen (utom INL) verkat i utjämnande riktning. Detta gör också att det är mycket svårt att analysera de partiella effekterna på lönespridningen av

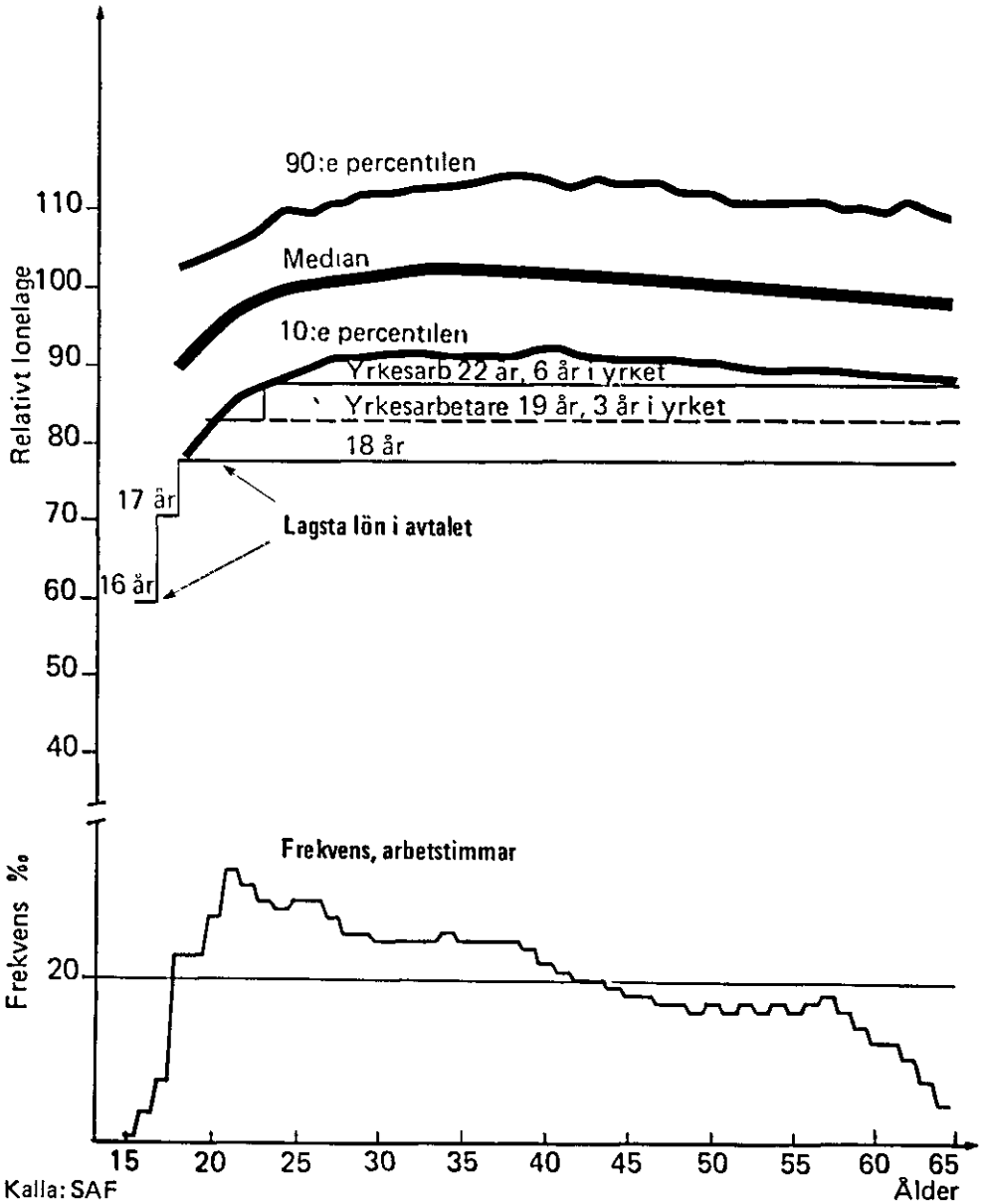
*Pol mag LENNART JONSSON
är verksam vid SAF.*

CLAES-HENRIC SIVEN är professor i nationalekonomi vid Stockholms universitet.

olika delar av avtalskonstruktionen var för sig. Eftersom generella löneökningar, utjämningsstillägg, minimilöneökningar osv fastläggs med utgångspunkt från samma överväganden och vid sam-

ma tillfälle, blir de olika delarna av konstruktionen samstämda. För flera år sedan konstaterade vi också att koefficienterna för lägstlön och total avtalsmässig löneökning inte längre var sig-

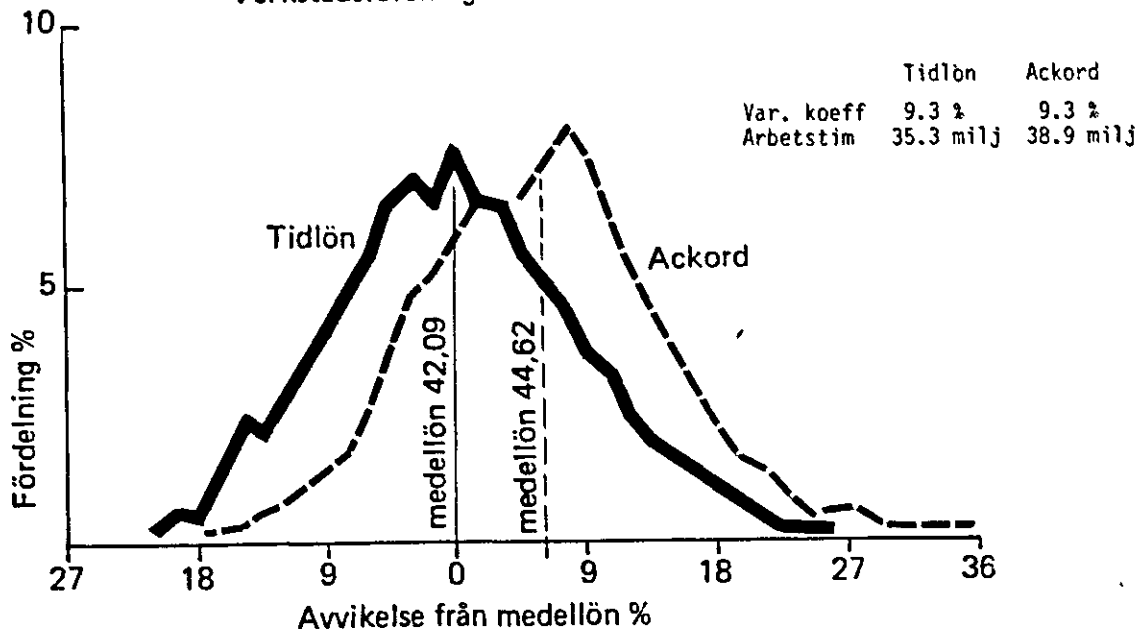
Källa: SAF

nifikanta då man tog med dem bägge i regressionsanalysen. Detta beror på att dessa variabler är starkt korrelerade med varandra.

Det sagda hindrar inte att lägslönen troligen (vid sidan av andra delar avtalskonstruktionen) har spelat en viktig roll för löneutjämningen.

Samband mellan minimilön och lönespridning illustreras av diagram a och b. Mellan 1971 och 1983 har som synes minimilönernas relativa läge på löneskalan pressats upp mycket kraftigt. För minderåriga har höjningarna varit särskilt stora. Minimilönerna utgör ett golv som ingen kan underskrida.

Lönefördelning tidlön resp ackord
Verkstadsföreningen 2a kv 1984

Den relativa positionen förskjuts uppåt över tiden, vilket leder till löneutjämning. De minst kvalificerade arbetarna i varje åldersklass skulle ju ha kunnat hamna lägre om golvet ej funnits. Hur stora minimilönernas effekter är på de högre liggande lönerna kan man bara gissa sig till men av diagrammen att döma kan de vara betydande.

Känsligheten eller okänsligheten för minimilönerna är nästan lika stor i alla åldersklasser. Det beror på att ålderslönkurvan är slack och att minimilönerna beskriver en trappa från 16 år och upp mot 20–25-årsåldern. Av diagrammet b framgår bl a att 18-åringarnas löner (till stor del ingångslöner) sprider sig över nästan hela löneskalan.

I det första stycket under rubriken "Den faktiska löneutjämningen och den avtalsmässiga" säger Nilsson att minimilönerna ej behöver överensstämma med faktiskt utbetalade löner. Detta påstående innebär ett kraftigt understatement. Praktiskt ingen har så låg lön som minimilönen. Dessutom är lönespridningen för tidlönearbete lika

stor som för ackordsarbete och tidlön är nästan lika vanligt förekommande som ackord (se diagram c). Man kan vidare utgå från att minimilönerna även indirekt påverkar ackordslönerna trots att de ligger högre upp på löneskalan.

De beräkningar Nilsson presenterar i sin tabell 2 ger såvitt vi kan se inget belägg för att verkstadsavtalets minimilöner skulle öka lönespridningen. I tabellen jämförs 18–19-årigar resp 20–24-årigar med 25–54-åringar. Som framgår av våra diagram a och b är känsligheten eller okänsligheten för minimilönerna nästan lika stor för alla åldrar. Siffrorna i Nilssons tabell 3 bevisar av samma skäl inte något. Det förefaller som om Nilsson drabbats av den vanligt förekommande missuppfattningen att lönerna för ungdomar i 16–24-årsåldern ligger på eller strax över minimilönerna medan lönerna för äldre ligger långt över (se diagram a och b).

Det är för oss en gåta hur Nilsson kan tro att lägstlönehöjningarna kan ha bidragit till att öka lönespridningen. Vad

finns det vidare för samvariation mellan "lägstlöner och marknaden" som Nilsson antyder? Och varför skulle i så fall denna samvariation endast gälla lägstlönerna och inte de övriga delarna av avtalskonstruktionen, t ex utjämningsstilläggen? De är ju alla starkt korrelerade. Nilssons inlägg innehåller inte heller någon redovisning av de grunder som han baserar sin slutsats på om att lägstlönehöjningarna kan ha bidragit till att öka lönespridningen.

Nilsson diskuterar i sitt inlägg hur låglönesatsningarna påverkar lönespridningen. Det är självklart att dessa har spelat en viktig roll för löneutjämnningen. Hur låglönesatsningarna samvarierat med andra delar av lönekonstruktionen och hur stor nettoeffekten av olika delar av avtalen har varit m a p löneutjämnningen är dock mindre klart. Denna oklarhet skingras inte av Nilssons inlägg.